

WSOY

KAIKKI MITÄ KAIPA- SIMME

BLESSING MUSARIRI

Suomentanut Helene Bützow

BLESSING MUSARIRI

**KAIKKI MITÄ
KAIPASIMME**

Suomentanut Helene Bützow

Werner Söderström Osakeyhtiö
Helsinki

Ensimmäinen painos

Englanninkielinen alkuteos

All That It Ever Meant

Copyright © 2023 by Blessing Musariri

Suomenkielinen laitos © Helene Bützow ja WSOY 2025

Werner Söderström Osakeyhtiö

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-951-0-51892-2

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@wsoy.fi

Rakkaille ihmisille, perheelleni kaukana kotoa,
parhaille ja ihanille Sophialle, Bertille,
Lindille ja Yande Haitsmalle.
Kiitos kipinästä, joka sai tulen roihuamaan.

Prologi

TÄSSÄ lyhyt versio: Chichi kirosi baballe ja baba sai raivarin.

1

JA Chichi kiroilee vieläkin, mutta baba ei ole tietääksenkään. Hän ei ole tietääksenkään kenestäkään meistä. Baba ei ole puhunut meille sen jälkeen, kun lähdimme Englannista. Antanut vain ohjeita. Enkä syytä häntä siitä. En ole itsekään juttutuulella. Se on rankkaa Tanalle, mutta hän on väsynyt toivomaan muutosta ja luovuttanut.

»Isä! Mikä tämä on? Siis ihan totta isä! Tämä on ihan syvältä.» Chichi kiertää ajoneuvon ympäri, heittää pitkät lettinsä taakse ja katsoo kyljessä olevasta ovesta. Ajokki näyttää armeijan kuorma-autolta, jos niillä on pyörillä kulkevia yöpaikkoja. Haluan olla jotain mieltä kaikesta, mutta en juuri nyt.

Minä en kiroile. En ole siihen tarpeeksi cool enkä koskaan tarpeeksi vihainen. Ne nyt vain eivät ole minun sanojani. Täytyy harjoitella niiden käyttöä, tutustua niihin, kokeilla ääneen sanomista ja päättää sitten. En kaipaa tällä hetkellä mitään suhdetta kiroiluun.

Chichin tarkoittama »tämä» on retkeilyyn tarkoitettu maastokelpoinen kuormuri. Baba ja babam'kuru Alois kiertelevät sitä ja potkivat renkaita (ihan kuin muka), tarkistavat sitä ja tätä ja katsovat, kun puutarhuri lastaa tarvikkeita.

Se olisi kivaa ja jännää, jos kaikki eivät olisi vihaisia ja keskeltä rikki. Tanan silmät ovat valtavat hänen pienissä kasvoissaan, ja hän on täpinöissään ensimmäisen kerran moneen päivään. Minusta tuntuu, ettei hän ole ollut noin täpinöissään koskaan ennen. Olen iloinen hänen puolestaan.

Serkut ovat sisäoppilaitoksessa, emmekä siis näe heitä. Tulimme muutaman päivän liian myöhään. Babam'kuru sanoo, että tapaamme heidät sitten kun tulemme takaisin. Minusta tuntuu, että babam'kuru on vain iloinen siitä, etteivät serkut ole tulleet, sillä hän on surkutellut babaa siitä lähtien, kun kävi hakemassa meidät Robert Gabriel Mugaben lentokentältä. Tänä aamuna baba sanoi Chichille: »Nuo sortsit ovat liian lyhyet.» Chichi mutisi jotain, heilautti hänelle lettejä mennessään, mutta ei vaihtanut vaatteita. Näin ilmeen babam'kurun naamalla. Se sanoi: »Minun lapseni eivät kyllä ikinä!» Hän avasi suunsa sanoakseen jotain, mutta baba laski kätensä hänen olkapäälleen, ja hän piti höyryt sisällään. Babam'kuru on baban vanhempi veli. Hänen vaimonsa Maiguru Anesu lähtee tosi aikaisin töihin, mutta hän ei olisi sanonut

mitään vaikka olisi ollutkin paikalla. Hän on hyvin kiltti ja hymyilevä eikä ota mitään liian vakavasti. Kun Chichi haahuili hirviönä heidän talossaan, Maiguru Anesu vain teki hommiaan ja suhtautui kaikkeen kiltisti ja hymyillen. Tana sulautui häneen ja imi itseensä kaikki hyvä vibat. Haluan olla Tanalle kivempi, mutta nyt ei ole hyvä aika.

Minulla on eräänlainen ongelma, jota kukaan ei uskoisi, enkä ole siksi sanonut siitä mitään. Ja myös siksi että olemme kaikki olleet vihaisia, ja minusta on tuntunut, että perheen dynamiikkaa on nyt kunnioitettava. Siihen on syynsä. Mutta jos totta puhutaan, lakkasin olemasta vihainen jo ennen kuin edes menimme Heathrowin kentälle – se loppui jo päivää tai paria ennen, koska en ole pitkien juttujen ihmisiä. Koko ajan tapahtuu vaikka mitä, niin että kenellä on kaistaa eilisen päivän asioille?

Se tapahtui toisen kerran ISON RIIDAN iltana, sillä nimellä minä sitä kutsun. Ei sen aikana eikä sitä ennen vaan sen jälkeen. Paljon jälkeinpäin. Itse asiassa talokin oli viimein rauhoittunut kaiken kouhkaamisen loputtua, ja oli ihan hiljaista. Luulin, että olin nukahtanut, mutta en kai sitten ollutkaan, koska nousin istumaan heti kun haistoin sen. Savun, kylmänkostean vähän kuin vihertävän paksun savun, joka nousi pienen kirjoituspöydän edessä olevasta tuolista.

Minun täytyy kertoa yksi asia; en saa ikinä sanotuksi, miltä minusta tuntuu, silloin kun se on ajankohtaista.

Sisälläni käydään vuosisadan taistelua – sydän on ihan hulluna rintakehässä ja törmäilee seiniinsä, kieli on jonkinlaisessa kidutuskammiossa, jossa sitä pistellään kuumilla neuloilla, päätä puristavat näkymättömät pihdit, ja josakin pärisevä bassorumpu kumisee sisuksissani, uhkaa viedä sieltä sisälmykset varoittamatta – mutta jos minua katsoo ulkoapäin, olen tyyni ja tarkka kuin minua ei vaikaisi mikään.

Jokin minussa ei ollut yllättynyt. Jokin pieni osa, joka havahtuu vasta paljon myöhemmin, sitten kun kaikki on jo asettunut. Kun silmäni tottuivat hämärään yövaloon, näin saman kuin sinä päivänä, jona maailma kääntyi ylösalaisin, ja se tapahtui kirkkaassa päivänvalossa, niin että miten ja miksi tuo oudon näköinen tyyppi istui minun huoneessani, minun pöytäni ääressä myöhään yöllä ja tuprutteli jotain omituista piippua? Se ei ollut näyttänyt samanlaiselta edellisellä kerralla – sillä oli päällään keroksittain hohtavasta langasta tehtyjä tupsuja, viikinkikypärä päässä ja vyötäisille ulottuvat kiharat. Halusin sanoa jotain, mutta sydän ei saanut henkeä, ja katsoimme hetken toisiimme. Jokin minussa, hyvin kaukana, kuuli sen puhuvan – en osaa sanoa, mitä se puhui, kuulin vain oman ääneni sanovan ei ja käännysin pois päin.

2

KERRON nyt tarkasti, miten kaikki tapahtui. Baba sanoo aina: Mati mwana'ngu, rakastan hyviä juttuja, mutta en ehdi kuunnella pitkään, joten kerro lyhyesti. Kun olin kolmevuotias, sanoin aina ihmisille, että nimeni oli Matiponesa Mwana'ngu Mufanani. Mama ja baba nauroivat läikähtyäkseen. Sitten tietysti selvisi, että lapselle sanotaan mwana'ngu, kun halutaan ilmaista, että oma lapsi on rakas, mutta ei haluta kuulla pitkiä tarinoita, tai halutaan maanitella lasta vaikka antamaan kaukosäädin tai hakemaan lasi vettä, vaikka sen voisi hyvin tehdä itsekin. »Matiponesa, *lapseni*, minulla on kiire ja kerro siis lyhyesti.»

Joitakin tarinoita ei voi »kertoa nopeasti», koska niitä ei haluaisi kertoa ollenkaan, jos ei olisi pakko, ja niin sitä aloittaa helpoista, esimerkiksi siitä, millaista meillä kotona oli. Aloitan Chichistä. Hän osaa kertoa kaiken musiikista, remiksauksista, miksatuista nauhoista, lp:stä, ep:stä, studioajasta jii än ee, jii än ee. Hänet keksitään päi-

vänä minä hyvänsä, ja hän pääsee tyttöbändiin. Tana on Chichin suurin fani, mutta rehellisesti sanoen luulen, että veli vain pelkää Chichiä. Hän on nimittäin hankala tapaus, ja hänen kanssaan on aina oltava valmis ottamaan sen mitä sattuu saamaan – koskaan ei saa sitä mitä toivoo vaan mitä sattuu tulemaan, eikä siinä sen kummempaa. Joinakin päivinä voi myös saada paljon enemmän kuin haluaa.

Tavallisissa oloissa voisin kertoa, että mama riiteli Chichin kanssa siitä, että tämä oli rullannut hameensa vyötärölle tehdäkseen koulupuvustaan minimallin, ja mama huusi Tanaa tulemaan alas melkein kymmenettä kertaa – hän sanoo aina: Olen huutanut sinulle nyt melkein kymmenen kertaa, TULE. ALAS. NYT! Viimeiset kolme sanaa ovat aina isoilla kirjaimilla, ja on kuin niiden voisi nähdä ärjähtävän ulos, ylös portaita ja tömähtävän päistikkaa Tanatswaan. Tanatswalle voi puhua isoilla kirjaimilla niin paljon kuin ikinä haluaa, ja se on hänelle yksi lysti, vaikka puhuja olisi mama tai baba tai joskus minäkin, hän tekee mitä käsketään sitten kun häntä huvittaa eikä sekuntiakaan aikaisemmin. Chichi voi antaa Tanalle koulumatkalla eväsrasiansa, käskeä häntä huolehtimaan siitä ruokatuntiin asti ja kieltää katsomasta sisälle, ja Tana kuulee kaiken ensimmäisellä kerralla ja tietää, että hänen on todennäköisesti viisasta katsoa rasiaan heti kun pystyy.

Tuollainen tavallisuus loppui meidän osaltamme monta kuukautta sitten. Oli välitunti, kun rehtori lähetti

meille viestit ja käski tulemaan ensi tilassa kansliaan. Monica-täti odotti meitä siellä. Siinä ei ollut järkeä, sillä hän ei ollut käynyt koskaan hakemassa meitä, emmekä olleet taatusti lähteneet koulusta koskaan kesken päivän, jos emme olleet tulleet kipeäksi. Me kaikki olimme täysin terveitä, niin että minkä takia Monica-täti oli yhtäkkiä ilmestynyt elämäämme?

»Mitä on tapahtunut? Täti, miksi tulit tänne?» Chichi ei punnitse sanojaan, ei varsinkaan jos asiat ovat sekaisin.

»Isänne pyysi minua hakemaan teidät, ja nyt on mentävä kotiin.»

»Miksi? Mitä on tapahtunut?» Chichi ei tee mitään vain sen takia että häntä käsketään, ja Monica-täti tietää sen, mutta sinä päivänä hän ei olisi osannut sanoa, oliko ulkona sadetta vai paistetta, hän oli paikalla ja siinä se. Hän avasi suunsa ja sulki sen sanomatta mitään. Chichi perääntyi päätään pudistellen kauemmaksi hänestä. »Ei! Ei! Ei!» hän sanoi odottaen, että täti sanoisi sen olevan ihan ok. Mutta se ei ollut. Minä ja Tana olimme jähmettyneet patsaiksi, olimme jo laskeneet yhteen yksi ynnä yksi. Mutta ehkä kaikki muuttuisi taas hyväksi, jos emme sanoisi mitään vaan seisoisimme vain hiljaa paikallamme.

Kotona kiersimme huoneesta toiseen ja etsimme mamac – Chichi pyyhälsi läpi ovien ja kaappien – aivan kuin mama voisi löytyä milloin tahansa lipastosta ja sanoa, että koko juttu oli pelkkä vitsi, ja minä ja Tana

kuljimme Chichin perässä silmät selällään ja hengästyneinä, ja pelko leijui takanamme kuin supersankarin viitta, ja kuulin korvissani kaukaisia korkeita ääniä. Kaikki oli paikallaan, mutta mikään ei ollut oikein. Keittiönpöydällä oli kirje mamalta – ehkä kaikki selitettäisiin siinä. Baba tuli sisään aivan kuin hänet olisi tehty lasista, ja kädessä hänellä oli äidin käsilaukku, jossa oli veriroiskeita. Chichi karjui hänelle: »Missä hän on? Missä äiti on?» Sitten hän lyyhistyi lattialle baban jalkoihin. »Isä!» hän sanoi, »Isä», ja valitti valittamasta päästyään. Tana vieressäni lakkasi hengittämästä. Olin tuntenut koko matkan koulusta, kuinka hänen pieni kehonsa ripustautui siihen ihanaan toivoon, että maailma ei ollutkaan suistunut radaltaan, ja kun toivo haihtui, hän pani silmät kiinni ja päästi itsensä putoamaan. Kukaan ei kaipa elämäänsä tällaista todellisuuden tasoa. Ei kukaan.

Kun joku kuolee, kaikki kuolee sellaisena kuin sen on tuntenut. Kuolema tahraa kaiken, eikä lika lähde pesussa. Olin mykistynyt. Mikään ei enää ollut minulle todellista.

3

HAUTAJAISTEN jälkeen kukaan ei halunnut mennä kouluun. Ei tuntunut oikealta, että kaikki oli muuttunut, mutta mikään ei ollut muuttunut. Ihmiset koulussa sanoivat otan osaa ja muuta vastaavaa, mutta heille ei merkinnyt mitään, ettei äiti ollut missään niistä paikoista joissa hänen olisi pitänyt olla ja että se oli meille todellinen ongelma. Baba oli palannut Zimbabwesta ja ajelehti. Kun mamaa ei enää ollut, hänen oli keksittävä, mikä voisi korvata sen osan hänestä jota ei enää ollut, eikä siitä näyttänyt tulevan mitään. Baba ei tajunnut ikinä, mitä tapahtuisi seuraavaksi. Hän ei käsittänyt, että se tapahtuu joka tapauksessa, tiesi hän tai ei, varsinkin silloin kun Chichi ja Tana pelleilevät. Yhtenä päivänä Tana söi maapähkinöitä niin että heitti niitä ilmaan ja pyydysti sitten suuhunsa, mutta yksi pähkinä meni syvälle nenään eikä suostunut tulemaan ulos, vaikka hän kuinka niisti. Tana oli ihan suunniltaan. Baba hermostui pahasti ja huutaminen meni rankasti överiksi, ja hän jopa passitti Tanan omaan huoneeseensa mutisten

jotakin idioottimaisista tempuista ja piittaamattomuudesta. Mutta kun Tana teki keittiössä tölkkipommin sokerista ja muusta (koemielessä) ja räjäytti sen naapurin aidan vieressä, baba vain pudisti päätään, meni omaan huoneeseensa ja pani oven kiinni. Entä Chichi? No, hän löi aivan läskiksi, aivan kuin kaikkien maman kieltämien asioiden tekeminen voisi tuoda hänet takaisin vain siksi, että hän pääsisi moittimaan Chichiä. Baba ei joko ollut kotona näkemässä sitä tai jos olikin, hänellä ei ollut kais-taa puuttua asioihin. Näin kuinka hänen hengityksensä patoutui ja vetäytyi sitten pois, kaukana maaliviivasta. Oli kuin mama olisi ollut meidän kokoontumispaikkamme, ja nyt kun meillä ei ollut paikkaa johon kerääntyä, jokainen pysytteli omassa sopukassaan, sanoineen kaikkineen.

Tätä ei ole kiva ajatella, mutta joskus minä mietin, miksi mama ylipäätään oli hankkinut Tanan. Tarkoitan, että rakastan Tanaa ja kaikkea, ja hän on yleensä kiltti ja suloinen, mutta tarvitsee liikaa rakkautta, ja luulen että juuri sen takia mama huusi hänelle jatkuvasti, kun hän oli pieni. Tai saattoi se johtua siitäkin, että se oli vaikeaa aikaa maman elämässä, eikä Tana älynnyt pysyä poissa hänen tieltään. Minä ja Chichi sen sijaan tiesimme, milloin talossa myrskysi. Mama meikkasi itsensä näyttävästi ja katsoi itseään peilistä. Siis katsomalla katsoi, aivan kuin olisi hukannut jotakin itsensä sisään ja toivoisi nappaavansa sen jonakin päivänä takaisin. Hän suihkutti sankan

pilven Issey Miyakea, pani korkkarit jalkaan ja tömisteli itseksensä mutisten ympäri taloa. Niinä päivinä söimme aina mikroranskalaisia, makkaraa ja papuja, koska Chichin piti laittaa ruoka. Baba huolehti omista aterioistaan tultuaan kotiin, mutta me olimme jo siinä vaiheessa kadonneet omiin huoneisiimme – hiljaa kuin hiiret.

Kun myrskyisä vaihe meni ohi, hänestä tuli äiti eikä mama. »Olemme asuneet Englannissa teidän syntymästänne asti, ja teidän pitäisi sanoa minua äidiksi. Se on kuningattaren englantia, ja maassa maan tavalla.» Siinä ei ollut minusta mitään järkeä, mutta rupesimme kutsumaan häntä äidiksi, eikä hän puhunut meille enää lainkaan šonaa. Ei meille eikä baballe. Hän ei suostunut puhumaan šonaa edes sukulaisilleen, kun nämä soittivat hänelle Zimbabwesta. Hän käytti paljon rahaa vaatteisiin ja vei ne tyhjiin makuuhuoneeseen, kunnes sinne ei enää mahtunut mitään, ja baba sanoi: »Mufaro, tämän on loputtava!» Äiti katsoi babaan, baba katsoi häneen, ja sitten äiti rupesi itkemään – kyynelät valuivat hänen poskiaan pitkin. Baba huokaisi ja halasi häntä. Hän hieroi äidin selkää ja sanoi: »Anteeksi, tiedän, ettei se ole helppoa.»

Siivoaminen alkoi silloin. Voisi luulla, ettei siisti talo ollut ongelma, mutta minulle tuli sellainen tunne, että mama halusi imuroida meidätkin sohvalle jätettyjen murusten mukana. Jos oli syömässä jotain, oli parasta pistellä se poskeen saman tien, sillä jos katsoi hetkenkin

muualle, lautanen joutui heti tiskikoneeseen, ja tähteet olivat jo roskissa tekemässä tuttavuutta muiden jätteiden kanssa. Ne olivat vaikeita aikoja. Meitä melkein pelotti astua lattialle. Chichistä tuntui, ettei hän saisi olla olemassakaan, aivan kuin sotkisi paikat vain hengittämällä väärin. Tana oli paikallaan hiljaa kuin pylväs, eikä edes sellainen jonka päässä on lamppu, koska se olisi aivan liian valoisaa ja lupaavaa; ei, hän oli kuin betonia betonin sisällä, pylvään sisin olemus.

Mutta myrskyt olivat kivoja aikoja verrattuna kuoleman jälkeen laskeutuneeseen tyhjyyteen. Ensimmäisessä vaiheessa talo oli täynnä ja haudallinen. Se kuului Monica-tädille, 'nini Sarulle, babam'kuru Aloisille ja baban ystävälle Joe-herralle. Baba ei halunnut olla kotona ja jos oli, katosi jonnekin ulkoavaruuteen ja tai makasi maman puolella sänkyä. Hän ei kuullut, mitä hänelle sanottiin, nyökkäili ja sanoi useimmiten okei. Hautajaisissakin babam'kuru Alois ja Joe-herra hoitivat puhumisen hänen puolestaan. Sitten kaikki lähtivät Zimbabween jatkaamaan hautajaisia siellä, mutta Monica-täti jäi meidän kanssamme kotiin. Muu olisi ollut liikaa: kuolleiden kuljettaminen kotimaahan maksaa maltaita, ja vaikka baba tienasi hyvin, babam'kuru Alois oli sitä mieltä, ettei hänen pitäisi hankkia kahta samanlaista syvää kuoppaa – surun lisäksi velkoja. Ja sitä paitsi, hän sanoi, kotona hautajaiset kestävät ainakin kolme päivää, ja lapset ovat jo joutuneet

kärsimään liikaa. Eikä babam'kuru Alois ollut siinä väärässä: Chichi oli hiljaisempi kuin ikinä, ja Monica-täti joutui maanittelemaan häntä kuin pientä lasta syömään, käymään pesulla, nousemaan sängystä ja pukemaan. Tana oli robotti, johon jonkun piti syöttää käskyt. Entä minä sitten? Olin humahtanut poissaoloon – äidin äänen ikuisen hiljaisuuteen.

Maagisrealistinen kertomus perheestä, jonka suru uhkaa hajottaa: zimbabwelaisen **Blessing Musariri** kiehtova nuortenkirja nostaa esiin mestarillisen uuden äänen Palkittua nuortenkirjallisuutta maailmalta -sarjassa.

Chichin, Tanan ja Matin perhe yrittää päästä yli äidin kuolemasta. Isä on vetäytynyt kuoreensa, Chichi kapinoi, pikkuveli Tana kaipaa rakkautta ja tavallista arkea – Mati yrittää tasapainotella heidän välissään. Kootakseen perheen palaset yhteen isä vie lapset matkalle entiseen kotimaahansa Zimbabween. Mukaan lähtee myös Meticais – henki tai mielikuvitusystävä – jonka kanssa vain Mati pystyy keskustelemaan.

Kaikki mitä kaipasimme on koskettavien henkilö-
hahmojen ja yllättävien juonenkäänneiden kudos.

Palkittu kirjailija **Blessing Musariri**
asuu Hararessa, Zimbabwessa. Hän
on julkaissut novelleja, lasten- ja
nuortenkirjoja ja nykyromaaneja.
Kaikki mitä kaipasimme voitti
Children's Africana Book
Awardin vuonna 2024.

www.wsoy.fi

N84.2

ISBN 978-951-0-51892-2